

A 5452.

3938.

Laste
lugemise raamat.



—•••••— Hind 20 kop —•••••—

~~Haapsalus.~~

M. Tamverk'i trükk ja kirjastus 1915 a.

20 + 20 -

3938

Laste lugemise raamat.



Haapsalus

M. Tamverk'i trükk ja kirjastus 1915 a.

Доволено военной цензурою г. Рига 14 ноября 1914 г.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiiviraamatukogu

37703



Esimene jagu.

Lugemise tükid ja laulud.

Aprill ehk mahla kuu.

Aprilli kuu narrib oma ilmade muutmisega inimesi. Pea sajab vihma pea lund, vahest on kõige ilusam pääwapaistus, mõnel aprilli kuul on heinamaadel ja metsadel juba roheline kuub selga panna, Teine jätab looduse ükena musta töö kuuega. Sinnud laulawad fiiski rõõmsasti, sest nemad teadwad et suwi pea tulemas on. Raskele külges on mahla tilad, kust magust kosutawat mahla tilgub, millest ka see nimi mahla kuu on tulnud.

Mai ehk Lehe kuu.

Kena mai on tulnud,

Kenast ehitanud

Metsad, orud, määd,
halja waibaga.

Lapsed wainul tõstwad
Rõõmu healesid.

Külwi mees läeb wälja
Seemet külwama.

Emakene aedas
Lille istutab,

Laste lastel rõemu

Seega walmistab.

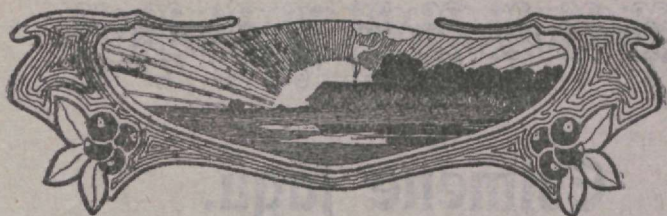
Karjamaale läh'wad
Talled tantsides.

Igal pool on näha
Rõõmsaid nägusid.

Wainult waew ja häda
Ära kadunud.

Rõõmu healed kostwad
Wastu igalt poolt.





Homiku.

Täna homikul tui ma
Silmad lahti tegin ka,
Duue waatsin hõiskas meel,
Tänu tiitust laulis keel.
Iša arm mind öösel hoidnud
Ja kõik turja ära feelnud.

Nuriseja Anton.

Anton nurises talwe, et peab loomasid söötma, neile wett kandma. „Tuleks kewade et wõiks loomad wälja karjamaale ajada, ei oleks enam söötmist ega jootmist waja!”

Kewade tuli. Anton saadeti karjaga wälja, pea tuli tema ohlades õhtuti karjaga metsast kodu.

„Karjas on igaw, külm wesi ei ole ühtegi hea!” ohlas Anton. „Tuleks juwi, et loomad palawaga wõiks lauta ajada, jaaksin wabalt ümber joosta.”

Tuli juwi. Anton ajas loomad kodu. Aga ema fundis sigadele rohku kistuma, wafilaid jootma, õuet pühkida. Need tööd, tegid Antonile juwe wastitaks. Anton soowis et sügise tuleks, kus päew lühem oleks ja karjas käigu aeg lühem oleks.

Sügise tuli andis Antonile aega õhtuti ilusaid raamatuid lugeda, wana isa juttusi kuulata, elu tarkust täiendada. Nii leidis nuriseja Anton soovimata sügise kõige lõbuama aasta aja.



Kaks poissi aias.

Mõisa aias nägin ma täna kaks poissi. Suurem seisis ühe ilusa lillepeenra ees, korjas hoolega ilusaid kannikefi ja kõitis nad kenasse kimpu; väiksem istus tema kõrwal maa peal, hoidis väikest kirju kutsikakest rüüpes, silistas teda, waatas wahel suurema poisi töö peale ja nuusutas kallist lillelõhna. Päikene paistis heledasti, tuuleõhk oli soe ja selge, ning suure rõõmuga nägin ma mesilasi ja liblaid üksteise wõidu dieft diele lendawat ja kuulsin weel kaua lindusid puu ladwas laulwat.

Õun.

Õun on ilus puuwili ja väga terwisline söögiaine. Kes iga õhtu enne magama heitmist ühe õuna ära sööb, see elab wanaks ja ta terwis on alati tugew haiguastele wastupanema. Seepärast lapjule, istuta enesele aeda niipalju õunapuid, et sul aasta ringi omast käest õunu on wõtta ja ka teistele müüa. Kõige rohkem istuta talidunapuid, sest nende õunad seisawad kaua, kuna suwe- ja sügise-õunad cuttu mädanema lähewad. Neid ei saa muidu alolhoida, kui peab tähts lõikama ja ahjus ära kuivatama, siis saab neist head maitsewat õunasuppi teeta. Ilusad punased õunad on väga toredad jõulupuu ehteks.

Pirn.

Pirnid, iseäranis wõipirnid on magusad süüa. Nende sfsu on nii pehme, mõnus ja suhkruline, et ta suus otsekui wõi ärasulab, mikspärast neid ka wõipirnideks hüütakse. Ka pirnipuu on wäärt, et teda igasje rohuaeada peaks istutatama.

Kirss.

Kirssid on ilusad punased marjao ja wäga terwed süüa. Marja sees on kiwi, mida mitte alla ei tohi neelata, waid peab söömise juures marja seesl wälja wõtma ja ärawistama, ehk mulla sisse kaswama panema. Kirssimarju süüakse toorelt, aga neist keedetakse ka jahwti ja moofi.

Tark nõuu.

Kord kogusid jänesed nõupidamisele kokku tuudas endid huntide, koerte ja küttide eest kaitsta. Üks jänes ütles: „Meie peame waenlastele tellad kaela siduma; siis kuuleme põgeneda!“ „Muidu on see wäga hea nõu wastasid teised: aga tella sidumine on elufardetaw tegewus, kas leidub niisugust armastust meie seas teiste wastu? Kes paneb oma elu kaalu peale? . . .

Ploomid.

Enna ostis ploomisi ja tahtis neid pärast lõunat lastele anda. Wäike Kusti ei olnud iialgi ploomisi söönud. Ta katsus ja nuusutas neid ühtelugu. Kui kõik toast ära läksiwad, pistis Kusti ühe ploomi suhu ja sõi ära. Enne lõunat luges ema ploomid

üle — üks puudub. Ta rääkis jeda isale. Pärast lõunat ütles isa: „Lapsed, kas teegi teist on ühe ploomi ära jõõnud?“ Kõik ütlesiwad: „Ei ole jõõnud.“ Kusti läks punaseks nagu wäht ja ütles ta: „Ei, mina ei ole jõõnud.“ Nüüd ütles isa: „On teegi teist ploomi ära jõõnud, siis on see halb, kuid weel halwem on see, et ploomi sees seemne teratene on. Kes ploomisiid süüta ei osta, see neelab ploomiga ühes seemne teratene alla ja sureb ühe päewa pärast ära. Seda ma kardan.“ Kusti kahwatas ära ja ütles: „Ma wiiskasin seemne tera atnast wälja.“ Kõik hakkasid naerma aga Kusti nutma.

Wauasõna: Wale jalad lühikesed.

Ploom.

Ploomid on suured ja jõõdawad marjad. Neil on niisamati kiwi sees, nagu kirsiimarjadel, mida jõõmise juures ära peab wiiskama. Kes kirsi ehk ploomi kiwi alla neelab, võib haigeks jääda. Ploomisi on mitmekarwalisi: siniseid, kollaseid ja punaseid. Neid süüakse toorelt aga teedetakse ka moosiks. Talwe tarwis kuivatatakse ploomisi ahjus, siis seisawad nad kaua; ilma kuivatamata lähewad nad ruttu mädanema.

Hans ja Adu.

Hans ja Adu läksid linna maasikaid wiima, kumbagil oli korwi täis maasikaid. Üle silla minnes komistas Adu ja tema maasikad kukkusid jõõtte. Adu palus et Hans oma pooled marjad temale laenaks.

Hans ei wõtnud Adu palwet kuulda. Et Adu weike pois oli ja ei osanud üksi kodu tagasi minna, pidi tema Hansu kõrwal tühjalt linna sammuma ja sealt tühja kõhuga kodu tagasi. Seal taebas ta isale et

Hans teda oli lasknud tühja kõhuga tee peal olla ja tema õnnetusest sugugi osa ei ole võtnud.

Isa noomis Hansu ja võttis poole Hansu maa-
fikate rahast ja andis Udule ja ütleles: „Kui sa ei
tahtnud laenata, nüüd pead oma kõva südamega ka-
ristuseks poole raha ära kinkima.“

Tark Jüts.

Palawal heina ajal jättis ema Manni ja Jütsi
üksi kodu. Sooma jänu hakkas lapsi waemama. Sues
kaewu ääres oli astjas täis wett. Rahjuks olid lap-
sed nii weikesed et kumbki ei ulatanud wett üle ääre
astjast wõtta. Seal tuli Jütsile tark nõu. Tema
hakkas pnu halgusi pinust astja äärde kandma, ro-
nis senna peale ja siis ulatas kortliga wett wõtta,
oma ja Manni jänu kustutamiseks.

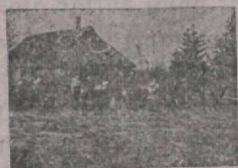
Kel wägi sel õigus.

Rord läksid koer, rebane ja lõwi seltis jahile
ja said ühe hirwe saagiks. Lõwi käsks koera hirwe
ära jägada. Koer jägas hirwe kolmeks osaks, ja ha-
kas oma osa ahnelt süüa. Siis mõirgas lõwi wal-
justi: „Kas oled unustanud et ma kuningas olen!“
ja kiskus koera naha üle filmade, ja käsks rebast
hirwe jagamist oma peale wõtta. Rebane lubas
terwelt hirwe lõwile. Siis küsis lõwi naerdes: „Kes
õpetas sulle seda uut moodi jagamise wiisi?“ Rebane
näitas koera peale: „Waatke suur kuningas, koera
werine kaju oli minu tarkuse ülitooliks ja teie wiha
tuju profesjoriks kuninglik suurus.“

Ja lippas ruitu metsja.



Kewade.



Kewade on tulnud; lumi on ära sulanud, ja puu pungad on puhkenud. Mesilased ärkavad üles, puhastavad endi tiivasi ja katsuvad jälle lennata.

Karjane ajab karja wälja, mullitab ja tallekesed jooksewad rõõmuga. Karjase pafun ja ööpikute laul kõlawad metsas, puud lähewad haljaks ja annawad metsale kui pühapäewase tuue selga.

Laste rõõm on päikese paistel mängides juur. Seit kaua aega ei olnud weike Riiks nii rõõmsalt laste najale püsti hüpand kui täna. Rahjuts jõudis õhtu, lapsed läksid tuppa sööma ja peale seda puhkama.

Wäsin'd olen, hingama
Lähem ma nüüd rahuga,
Minu üle walwa Sa,
Taewa Isa armuga!

[Hooletus ja äpardus.

Wäike Peeter kandis töölistele lõunat heinamaale. Tee ääres nägi ta punetawaid maafilaid. Poiss pani sööginõud maha ja hakkas marju sööma. Selle aja sees tuli suur koer ja lakkus sööginõud tühjaks. Kui Peeter äpardust nägi, läks ta nuttes toju,



Suvi.

Petwade järele tuleb suwi, kõit põllu wiljad aja-
wad peafid, õitsewad, küpsewad ja annawad kültwa-
jale wilja. Lambad, lehmad ja hobused kõiwad kar-
jas karjasmaal. Paitke paitab palawasti, maasikad
lõhewad punaseks ja teewad lastele lusti karjas
käia. Põllu mees tõttab wilja lõikama ja kogub
rõõmuga omad wihud.

Hea Maria.

Peeter ja Maria mängisid kahekesi. Kogemata
tegi Maria mängu asja fatti. „Ma sulle näitan!“
kõhendas Peeter Maria peale ja tahtis teda rusikaga
lühia.

Aga Maria suudles wenda! Peetri nägu,
läks rõõmsamaks ja silmad hakkasid hiilgama ja ta
üitles:

„Mina suudlen sind ka!“ Peeter pigistas õde
tugevasti rinna wastu ja suudles teda.

Isand ja talupoeg.

Isand saatis talupojale käsu, et tema pidi
renti oma maa eest mõisa tooma. Talupoeg läks
mõisa, ilmus wärisedes herra kontori ja polus rendi
rahaga kannatada, sest et waesus õnnetuste põhjal
tema majasje külalijena olla ilmunud. Rahe olla
ruttu puruks lõõnud, looma tõbi loomad surmenud.
„Palun auulikku mõisa isandat rendiga kannatada.“
„Noh, mina halastan siis ja teatan üle homme la-
sen ma teid majast wälja tõsta, siis peasete waewast
lahi!“ lausus mõisnik ja ajas wärisewa talupoja
kontorist wälja.

Tikerberi.

Tikerberi põesab kasvab aedas ja kannab juuri maitsevaid marju. Tikerberi puul on teravad oklad külges, mis marja noppimise juures laste käsja kriimustavad, sellepärast olgu Jukud ja Mannid marjade korjamisel ettevaatlikud. Kes palju tikerberi marju on söönud, see ei tohi peale söömist mitte kohe wett juna, siis jääb kõht haigeks. See õpetus maksab ka ploomide söömise kohta.

Õunapuu.

Õunapuu kasvab aedas ja on meie maa kõige tähtsam wiljapuu. Õunapuud võib ka toas pottis kasvatada, aga siis peab teda isesuguse kännu peale pookima, mille juured mitte nii suureks ei kaswa kui aia-õunapuul. Kärnerid tunnawad seesugusid alusid ja mõistawad õunapuid potipuuts kasvatada, mis väga ilusad wälja näewad.

Pirnipuu.

Pirnipuu on oma suuruse ja headuse poolest õunapuu järgmine. Teda kaswatatakse ajas, aga tema kasvab ka toas poti sees, kui teda seesuguse aluse (kännu) peale poogitakse, mille juured wäikefeks jääwad.

Hani.

Hani on ujuja lind. Ta elab kuiwal maal ja wee peal. Hani sööb rohku ja wiljateri. Meie maal elawad mitmet seltfi haned. Kõige tuttawamad on koduhani ja metshani. Ka lagled on hane

jugukonnast pärit. Metsähani rändab sügise lõunepoolsetesse maadesse ja tuleb kevade meie juurde tagasi. Koduhani, kui kodulind elab alati siin.

Jänes.

Jänes elab põllu peal ja metsas. Tal on piikod kõrwad, lühike saba ja ümmargune pea. Tema kuuleb hästi ja jookseb wiledasti. Jänese esimesed jalad on lühemad kui tagumised. Sellepärast wõib ta ülesmäge paremini jooksta kui allamäge. Sage-dasti teeb ta kikki ja waatab enese ümber. Jänes magab lahtiste filmadega. Tema on wäga arg loom, ja sellepärast söimatakse teda „argpüksiks.“ Wäikest krabinat kuuldes pühib ta metsa. Tall on rohkesti waenlasi, nii kui: kütid, koerad, kullid, hundid rebased ja weel mõned muud loomad.

Jänese toit on rohi, ristilhein, oras ja kapsad. Kui nälg käes, siis lepib ta ka haawa okste ja koorega. Sunapuu-aias wõib ta suurt kahju teha. Tema liha söödakse, nahast tehakse mütsifid ja karwadest wilti.

Kaks polssi.

Jüri ja Wadis juhtusid ühel ajal jõe äärde, kus üks palk peal oli. Dota „sina seal pool kalda fenni kui mina üle jõe jõuan!“ hüüdis Jüri, teine poolt kaldalt. „Oled sina suurem isand kui mina, eks sina wõi oodata kunni mina üle jõuan!“ Hüüdis Wadis: Mõlemad tormasid palgi peale. „Jüri pööra ümber, mina olen sinust snurem, kui ei lähe lihtkan jötte.“ „Ei Wadis, sinu kui suurema kohus on tagasi pöörata, mina tulin ju enne palgi peale, waata sinul on lühem maa tagasi minna.“ Kumbki ei

tahtnud tagasi pöörata. Madis tahtis Jürit jõkke lü-
kata. Jüri hakkas Madise kääst kinni ja tõmbas Madise
ühes enesega jõkke.

Naabri Andrus juhtus riidu nägema, jooksis
jõe äärde, wiskas poisitele pitka lati otša kätte ja
nii peastis tema poisid uppumise surmasti.

Rats kõwa kiwi ei tee häid jahu.

Hea koolipoiss.

Hea koolipoiss läheb alati õigel ajal kooli.
Tema ei räägi ega sõista iialgi teiste poistega tunni
aegas.

Tema paneb hoolega kõik tähele mis kooli õpe-
taja klassis seletab. Peab oma õpeabinõud kõik
korras ja ei määri iialgi oma kooli raamatuid ära.

Küsimused : Kuidas tuleb hea kooli poiss kooli ? Kuidas ta
ennast seal ülewal peab ? Kuidas ta oma tunnid ettevalmistab ?
Kuidas peab ta oma kooliasjad korras ?

Hunt ja oraw.

Orawas sattus kogemata hundi käppa alla.
Hunt tahtis juba orawat surnuks hammustada. „Lase
mind lahti!“ kirjendas orawas. „Hea küll, ma la-
sen sind lahti, aga sa pead mulle ütleva kuidas
wõid sina nii rõõmus alati olla?“ „Kuule kallis
kaim, kui sa käpa mu peal hoiad ei saa ma ju rää-
kida.“ Hunt tõstis käppa, orawas hüppas ruttu ja
jooksis tuuse otša ja ütles: „Selle pärast ei saa
sina iialgi rõõmu maitseada et sa kuri oled. Sest
rõõm ei asu seal kus kurjus aset on.“



Hea südamega Liisi.

Talve külmal ajal lendasid warblased toa afna ümbruses. Sest weite Liisi wiis neile wilja teri ja leiwa raajuteki, trepi ette maha ja waatas ise hea meelega pealt kui warblased notisid. Karel Liisi wend ütles: „Jäta järele, see on wõimata kõiki lindusi hakkata toitma!“ „Mina arwan, kui kõik hakkaks lindude eest hoolt kandma siis saaksid linnud toidetud jellel raskel külmal ajal.

Hugo korratus.

Kui Hugo magamast üles tõusis hakkas tema oma riidid, suklasti, jaapaid taga otsima. Neist oli temal üks tooli peal teine woodi all, kolmas laua all. Nõnda otsis ja hullas Hugo, siis ei jõudnud tema õigeks ajaks kohwi jooma ega tooli.

Sgal asjal olgn oma koht, siis on laste ja wanemate elu hea.

Miku.

Miku wanaema suri ära, maeti jurnuaeda maha. Kui matuselised kodu tulid sööma ja jooma hakkasid, hakkas Miku haledasti nutma. „Ära nuta, wanaemal on taewas Jeesuse juures hea olla!“ ütles ema „Ma ei nuta selle pärast, aga kuidas wõidak niiisuguse hea wanaema surma üle rõõmustada ja suurt söögi ja joogi pidu pühitseda.“ Laudas istujad jäid palju tõsisemaks ja lainemaks.

Une nägu.

Isa tuli linnast ja tõi Jürile kena wiinuli. Suku palus wiinulid wahest ka oma kätte mängida

aga Jüri ei raatsinud wiulid ialgi Juku kätte anda. Dösel kui Jüri magas nägi tema unes, üks mõeras pois tuli ja kiskus tema kääst wiuli, ronis ahju laele ja hakkas mängima. Ja ise kaasa laulma.

Mõnda päewa waatsin mina
Jüri sinul kõrge nina,
Miks ei kuulnud wenna palwet,
Waat nüüd wiuli ma wiisin.
Ära sinul, et saan näha.
Kui suurt rõõmu tunned sina.
Tea, mis hea on sinule,
See ka hea on wennale.

Isa õpetus oma poegadele.

Wana isa oli haige, tema kutsus oma wiis poega oma woodi ette ja ütles: „Mina olen nüüd wanaks saanud, ja lähen nüüd pea siit ilma! taewa sedita ühist söömaeaga maitsema, mis Jeesus on oma ksetele walmistanud. Teitele tahtsin elus õpetust anda. Teie olge kõigis ettemõttetes ükssteisele abiks siis ei jääs maailma kadetus ja wiha teid ega teie ettemõtteid wankuma panna. Pidage wennalikku armastust iheseks, sest armastus on tugew side.“

Arwe.

Karel ja Mihkel tulid õhtul lamba karjaga kodu. Karel filmas hoolega lambad üle ja ütles: „Kuule Mihkel, anna üks oma lammas minule, siis on mul just pool rohlem lambaid kui sinul.“ Mihkel waatas oma torra lambaid üle ja ütles: „Parem teeme nii, anna sina üks oma lammas minule,“

„Sis on minul ka just nii palju kui sinul.“

Arwate üles kui palju lambaid oli Karlil eht
kui palju oli Mihklil?

Heina niitjad.

Poisid üles, päike tõusnud,
Kena kaste niitu katab,
Wõtkem kätte kärmest wikat,
Las ta rohtu maha niidab.
Muidu talwel piima lehmad,
Nälja hädas ammuwad.
Sõidu hobu sõitmast ütleb
Ennast meitel ülesse.

Hea laps.

Rikka peremehe juure tuli noor poisik sulaseks
kauplema. Peremees waatas poisiki üle ja ütles:
„Sina oled weel liig noor ja nõder sulase kohuseid
täitma!“

„Ma palun wõta mind, minu ema on haige
ja ei wõi tööd teha, ma tahan teda aidata.“

„Siis on teine asi. Poeg kel nii tänulik hea
süda on oma ema wastu, on hea ja auus tööline.“
Nii jai noormees täie sulase palga ja peale seda
kosis tema peremehe ainisa tütre omase abikaasaks ja
jõi peale peremehe surma ise veremeheks.

Wanemate õnnistamine kaunistab laste kojad.

Willemi otsus.

Willem läks karjaga metsa, kodu tulles kaebas
tema isale et tema enaw metsa ei taha minna sest
et ta metsas ühe wäga toleda ja ka ühe ilusa looma
olla näinud

Kuidas nägid need loomad wälja?" küsis isa. „Esites tuli kole loom minu karja kohta, wahtis minu peale, suured koledad, keerulised, mitme aruga surwed olid peas, palju suurem oli teine kui meie punnik lehm.“ „See oli Böder.“ ütles isa. „Kuidas nägi siis teine loom wälja?“ „See oli ilus hall loom, mitte nii juur, oli meie frantsiist koerast ikka suurem, silmad olid kriimud.“ „Oh ja rumal, see oli ju siis wa hunt. Ja jeda jina kiidad ilusaks. Bärts murdja.“

„Ilus nägu, aga inetumad teud.“

Linda ja Riks.

Riks nüüd siia tule ruttu
Ehk sa muidu pillid nuttu,
Õpetust sull' tahan anda,
Et wõid asju katta, kanda.
Sitsida ja käppa anda;
See siis koeral wäärtust annab.

Linda kokkab, isa tuleb!
Ise witsa kimpu seub.
Riksu mõistsid õpetada;
Kus siis sinu kooli asjad?

Õulud.

Õulud olid karjatsed õitses ja hoidsid karja. Ja Issanda ingel tuli nende juure, ja Issanda auu paistis nende ümber, ja nemad karjäs üpris wäga. Aga ingel ütles: „Arge kartke, sest waata ma tulutan teile suurt rõõmu, mis kõige rahwale peab saama: Teile on täna Daaweti linnas Betlemmas Snnistegija sündinud, kes on Kristus see Issand. Ja see olgu teile täheks. Teie leiata selle lapse mähitud ja sõimes magawat.“ Karjatsed tulid ja

ruttasid Betlemma ja leidsid Maria ja Joosepi ja lapse sõimes magawat. Ja kui nad seda nägid kuumardasid nemad ja läksid jälle tagasi oma karja juure ja olid väga rõõmsad.

Oh Jõuluöö, su hiilgusest
Kõik lapsed rõõmustavad end,
Et ja meil ilmud talwe a'al,
Kui külm ja lumi meie maal.
Ei õues rõõmu unne nad;
Seks ilmusid ja jõulu a'al.

Rõõm kosutab ju iga üht,
Seks ilmujad ja meile just.
Kui pimedus, külm lume waip,
On katnud orud, põllud, määd.
Nüüd ilmus Jeesu armu läik,
Ja soendas meid kui armu päik.

Uuel aastal.

Kui jõulud möödas on siis tuleb uus aasta, siis teeb põllumees, kaupmees ja iga käsitöeline oma aasta arwet, kas ta kasu ehk kahju on saanud. Siis tänab ta Jumalat korda mineku eest. Kui asi tagurpidi on läinud, palub Jumalalt õnnistust ja tarkust et oma tööd tuleval aastal targemini võiks teha, Tee tööd ja palu Jumalat, küll siis kõik hästi korda läheb.

Uut aastat meie algame,
Ja sind oh Jeesus palume:
Oh aita seda aastat ka,
Meil lõpetada kahjuta.



Emakeel.

Emakeeleks nimetame seda keelt, mis meie ema kääst õpime, millega meie wanematega kõik rõõmud ja kurbused kõneleme, kelle läbi meie kõik õpetused omandame. Selles keeles õpime meie Jumala armastust fundama usuõpetuse ja katekismuse läbi. Selles keeles kõneleme oma armsate wanemate, õdede wendade ja taewase Isaga.

Meie emakeel on Eesti keel ja meie wõime rõõmustada et meil nii ilusa kõlaga keel on, sest Eesti keel on kõla poolest üks ilusamatest keeltest.

Mu emakeel on Eesti keel,
Mis kõlab õige kenasst weel.
Kui mõllasid siin tarmid, tuuled;
Siis Eesti wanemate huuled,
Weel kõnelesid eesti keelt,
Ei kaldund kõrwa õigelt teelt.

Koduloomade riid.

Kord läksid hobune lehm ja koer waidlema kes neist kõige tarwilisem pidi olema, ja kõige enam kasu tooma.

„Mind armastab peremees kõige enam, mina teen kõik põllu tööd, wean tarwituuse koormad ja sõidutan teda kus waja.“ ütles hobune.

„Ei see wõi õige olla, mina toidan oma piimaga terwed perekonnad.“ ütles lehm.

„Põle teist kummagi õiget asja.“ kostis koer. Kui mind poleks peremehe warandust kaitsemas, oleksite mõlemad ühena ilmaaegsed.

Peremees ilmus selle peale nende seka ja ütles: „Mis teie waidlete, igauks omast kohast tarwilik. Kasige oma kohusid täitma. Kas teie ei tea et oma kiitus haiseb ?



Müts.

Wiieaastane Miku mõõtis kord isa mütsi omale pähe ja arwas, et ta nüüd korraga täismeheks on saanud. Aga müts wist arwas teisiti ja wajus täismehle nina pääle; aga Miku ei pannud seda tähelegi. Ta wõttis pika kepi kätte ja astus uhkelt läbi tänawa. Naaber nägi seda aknast ja hüüdis talle järge: „fioi, kuule, müts! mis sa teed? Kuhu sa meie Miku wiid?“

Kaks kukke.

Kaks noort kukke läksid riidu ja üks peksis teise läbi. Wõidetu puges küüni alla, kuna wõitja katukse harjale lendis ja wõidurõõmsalt kisendas: ku-ke-lee-gu rikki ilmus kull, napsas kisakõri kinni ja wiis omale õhtusöögiks,

Wihma käest rädsta alla.

Talumees wiis wilja weskile. Willjakott oli katkine ja mõni tera pudenes teele maha. Warblaste parw lendis siuksudes teri nokkima, aga kukk tuli ja kihutas nad minema. Warblased läksid kullile kaebama. Kull mõistis oma moodi: esiteks kiskus kuke kurjategija lõhki, siis murdis ka warblased maha.

Rebane.

Rebane sattus lõksu, katkestas saba ära ja jooksis minema. Ta hakkas mõtlema, kuidas oma häbi warjata. Kutsus siis rebane kõik teised rebased kokku ja hakkas neile nõu andma, et kõigil tuleksid sabad maha raiuda. „Saba on üsna tarbeta, mis me sest üleliigsest raskusest muidu järel weame.“ Uks rebane wastas: ei sa siis nõndawiisi kõneleks, kui sa tõlpsaba ei oleks. Sabata rebane waikis ja läks norus minema.



Koer ja hunt.

Koer oli jäänud wärawa tahta magama. Näljane hunt leidis teda jäält ja tahtis ära murda. Koer wastu rääkima: „Hunt! kuule, oota, ära mind weel jöö, — praegu ma olen alles lahja. Kannata üks natukene aega, mu peremehel on warssi pulmad, siis on mul toitu igasugust, ma lähen raswaseks — mõid mind siis nahka panna.“ Hunt uskus ja läks minema. Teinekord hunt tuleb jälle ja näeb — koer kõhatab katuksel. Hunt küsib: „noh, kas pulmad juba olnud?“ Koer wastab: „kas tead, hunt: kui sa mind weel kord wärawa tagant magamas leiad, ära siis enam pulmi hakka ootama.“

Metseesel ja kodueesel.

Metseesel nägi kodueesli, tuli ja juure ja hakkas ta elujärge kiitma: kui sile ta karw ja kui maitsew ta toit olla. Aga kui kodueeslile totitoozem selga laoti ja peremees teda wemblaja hakkas taga sundima, rääkis metseesel: „ei, wennas nüüd ma enam su pääle kade ei ole: näen ise, mis su hää põli maksma läheb.“

Hobune ja peremehed.

Aednitul oli hobune. Tööd oli palju, toitu wähe, ja ta hakkas õhtama ja Jumalat paluma, et ta teise peremehe juure saaks. Nii sündiski. Aednil müüs hobuse potisjepale. Hobune rõõmustas, aga potisjepa juures oli weel rohkem tööd. Jälle hakkas hobune kaebama ja paluma, et ta parema peremehe saaks. Seegi joow läks täide. Potisjep müüs hobuse nahapartijale. Riipea kui hobune naha-

partija õues hooste nahtu nägi, hulus ta: „oh häda mulle waejele! parem oleksin wõinud endiste pere-meeste juure jääda: nüüd ei müüdnud mind siia nähtawasti mitte enam töö waid naha jaoks.“

Kiri kooliõele.

Kallis endine kooli õde! täna on kroonu püha kus kooli tööga mitte wäga ruttu ei ole, selle pärast mõtlen täna sinu peale. Minewal pühapäewal pühitses meie kool rohelises käigu pidu, kõik meie kool käis Nõmmel, kus meie mängusi tegime, peale seda saime iga kooli laps tassi shokoladi saiaaga. Peale seda tegime weel mõnda nooruse nalja ja hakkasime rongis kodu tulema, kus kõik rong rohelisega ehitud oli. Oleksin hea meelega soowind, et sa oleks sest osa wõtnud. Kahju et elu laened meid üksteisest eemale on tõuganud.

27 Mail.

Tallinnas

Sinu Salme Jürs.

Sõit oma kõe peal.

Sõnniku weo ajal olin mina hobuse ajajaks. Sja tiskus sõnnikut maha põllul. Naabri rahwas ja oma sulane Hans olid peale tõstmas. Mina olin tühja wantriga tagasi tulemas, siis ärkas minus himmu oma kõrwi sõidu kiirust proowida. Võin ohja otsaga hobust, kiire kihutus algas. Mina hüppasin kui heina tuust, juur kiwi andis weel ühe hea tõute rattale ja mina lendasin lesale maha.

Kõrwi ford tuli nüüd oma jalge wiledust teiste hooste ja sõnniku wedajatele näidata, hirmsa kii-

rufega kihutas tema keisalt karjaaeda, siis oli ainult neli ratast, kõik redelid olid kadunud. Isa kirus ja siunas: „wallatu pois, see sõit oleks ju terwise ehk elugi võinud maksta.

Korja kopikast, saad rublat.

Kaks wenda Madis ja Jüri kaswafid seltsis üles. Kummagil olid isemoodi eluwisid. Madisel oli see wiis kui kopika raha sai, raiskas lema seda himude täiuseks ära. Ta ostis kooki, saia ehk kompweti, kui wiimane kopik wälja antud, siis oli temal rahu.

Jüri oli teist moodi pois. Tema korjas iga kopika kofku ja pani seda hoiu laekasse. Mõne aas- taga oli Jüril kopikuteist mõned rublad kaswanud.

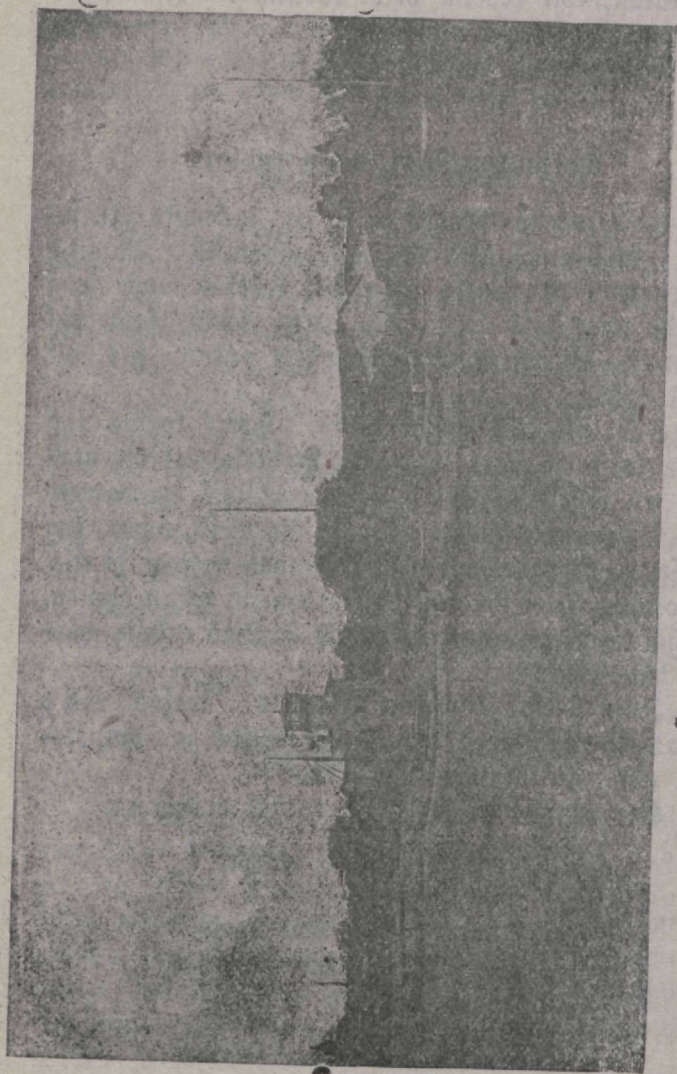
Suuremaks kaswades pani isa neid ameti õp- pimisele. Madisel näitafid kõik tööd igawad ja ras- ked olemad ja ei jõudnud ühtegi ametid wälja õppida. Nii jäi tema elu-aja hakkajaks ja ilma rahata wae- seks hädalajaks.

Jüri hakkas kingsepa õpilaseks; korjas rah a asutas ise töökoja ja tegi hulga sellide ja õpipois- tega tööd, ja sai rikkaks meheks.

Kes kopikat ei korja see rublat ei saa.

Mul' meeles on üks ainuke,
See kodu kohate.
Kui laugelst tulin kodu pool',
Kus walwab ema arm ja hool.
Siis rõõmustas mu meel,
Ja kiitust laulis keel!





ᏌᏌᏌᏌᏌᏌ, ᏌᏌᏌᏌᏌᏌ ᏌᏌᏌᏌᏌᏌ.

Mere peal.

Meil mereäärse Haapsalu poistel on kolm lõbusat mere käiku. Ehk küll kõik kaunis elukardetawad on, on nemad siiski õige lõbusad. Suwel sõidame paatidega merel, kus mõnikord pilwe rünkaga hirmus torm tõuseb, mis ähwardab paati ümber lükata. Sügise kui jää merd katab algab meil jää-raudadega liulaskmine, kus jää kergesti wõib katki minna ja liu laskja märga hauda matta. Kolmas peatu katse on, et jää tükikeste peal kewade sõita ja nii laewameest mängida. Need meremehe sõidud walmistawad lõbu, on aga ka elukardetawad.

Kenal õhtul päikse loodel
Sõitmas olin wete woodel,
Oma weikse paadiga.
Purje tõukas tuule hoog,
Paati lükkas wete woog.
Kiigu, liigu paadike,
Wete wäljal hellaste.
Et ma jõuaks kaldale,
Kus mu sõber ootmas mind.
Jõudis paat pea sihile,
Tõmb'sin sõbra rinnale.

Kaks sõpra.

Kaks sõpra Andres ja Mihkel läksid metsa jahile. Häkiste kargas karu metsast nende peale. Andres ronis ruttu puu otsa. Mihkel heitis ruttu pikali ja tegi ennast surnuks. Karu nuusutas teda, et Mihkel hinge kinni pidas, arwaski karu teda sumuks ja läks metsa.

Nüüd ronis Andres puu otsast maha ja küsis naerdes: „Ütle mulle ka, mis saladusi karu sosistas kõrwa sisse?“

„Karu ütles mulle: „Kuidas olid sina nii loll oma sõbra walimises, et sa niisuguse argpüksi walisid kes sind häda ajal üksi jätab ja põgeneb.““



Karjas.

Suwel ajasin lehma ja lambad kesale sööma, kus hea rohi oli. Isa käskis mind hoolega järel waadata, et loomad paha ei tee. Päike paistis palawasti, mina istusin naabri nisude äärde ette, aga õnnetuseks olin magama jäänud.

Lehm ja lambad olid naabri nisudesse tulnud. Ärkades nägin naabrit minu poole tulewat. Jooksin ruttu, ajasin lehma ja lambad nisudest wälja. Palusin naabri käest andeks, kes küll wäga tige oli, ja mind nuhelda tahtis. Aga hea sõna wõidab wõera wäe, naaber jättis mind ilma nuhtlemata.

Õnnetus oma süü läbi.

Mitu oli natuke wallatu poisj. Isa noomis teda tihti et tema peab loomade wastu armuline olema. Kord nägi Mitu kui koer kassile taga ajas. Kass jooksis õue juure pihelga otsa. Koer jooksis pihelga all haukudes ümber, aga ei wõinud kassile paha teha. Mitu loerale abiks, ronis pihelga otsa. Kass nägt et kuhugi ei peasend; jooksis wastu Mitu fiilmi, kriimustas filmad lõhki, jooksis ije ruttu maha ja läks nii kiiresti aida alla, Mitu nuttis lõhki kistud filmadega pihelga otsas. „Ära ole armuta loomade wastu, katju kui head meelt see sulle tegi, mis sa kassile soowisid,“ ütles isa.

Taewa Isa kaitseb loomad

See eest needgi kiitust toowad.

Dma helde Isfandal

Ja ta tahtmist täidawad.

Laps, pea sina seda meeles

Ära sa neid kurwasta.

Armasta ja head tee neile,

Tasu saad siis Taewa isalt.

Senny külm saun.

Senny oli suur maiasmok ei tahtnud selle toiduga heaste leppida, mis lõuna lauale toodi. Peale lõunat kui ema juhtus wälja minema, hakkas Senny

kapist maiust otsuma. Ema mee pott oli kõige ülemas kapi riulis, Senny ronis üles, tõmbas riuli kõige piima pütiga enesele kaela. Nii nägi ta välja kui walge lume-memm kui ema uhesest sisse tuli. Ema nägi et Senny warguse ja maiuse himmu wang oli, wõttis witsa kimbu ja walmistas weikele lumememmele külma sauna.

Sõna kuulmist õpi aegsast,
Siis saad tiitust kõige käest.
Ema armastust ja auu
Saad siis osats sinule,

Jõnnakus.

Isa sõitis laadale. Johannes kippus kaasa. Isa ütles et tema Johanest kaasa ei wõta, tema sõidab täna üksi. Ema läks isat saatma, et õue wärawat lahti teha. Johannes hakkas hirmsasti kisendama, loopis kõik asjad tuppa laiäle, trampis jalgega parandaid. Ema tuli uksest sisse. Wõttis witsa tegi külma sauna. Johannes pidi kõik asjad ilusasti oma paigale panema. Kui isa kodu tuli sai tema lsalt waljuste noomida. Siis palus tema wanematelt andeks ja ei luband iialgi nii paha poiss olla.

Ei laadal sõit too lapsel kasu,
Sest kaswab välja paha wõsu.
Kes pakub rahwal pahandust,
Ja wanematel õnnetust.

Toone^ekurg.

Toone kurg teeb oma pesa maja katustele, kuhu inimesed selle tarwis wana raffa üles seadwad. Ükskord juhtus selles majas tulekahju kus toonekure pesa katusel oli. Toonekurg tahtis küll oma weikesi poegi kes weel lennata ei oskanud, tulesurmast peasta, aga wõinud mitte. Tule leek jõudis kunni pesa ligidale.

Kui Toonekurg nägi et ta milgil teel poegi peasta ei
 wõinnd, lendas tema põlewa pesa peale kaffis omad po-
 jad tiivadega kinni ja põles poegadega ühes ära.

Ema süda.

Üks paigake siin ilmas on,	Kui inimeste liikumat
Kus warjul truudus arm ja	Äuu, kiitust, sõprust tunda
õnn!	saad,
Kõik, mis nii harw siin ilma	Kui kõik sind põlg'wad wih-
peal	kawad,
On pelgu paika leidnud seal.	Kui usk ja arm s'ust lah-
	kuwad.
Kas ema südant tunned sa?	Siis ema süda ilmsiks lä'äb
Nii õrn, nii kindel muutmata.	Siis weel üks paik sull üle
Ta sinu rõõmust rõõmu	jääb.
näeb,	Kus nuffa julged igal a'al,
Su õnnetusest osa saab!	Truu, kindla ema rinna na'al.

Mõnd' kallist südant kautasin,
 Mis järel nuffes leinasin.
 Äeg andis teised tagasi;
 Ei ema südant iialgi!

L. Koidula.

Kuningas ja tütarlaps

Kord sõitis kuningas ratsa läbi küla ja nägi seal
 usina tütarlapse, kes kaewust wett wõttis. „Tütarlaps,
 anna mulle weidi juua!“ Lahkesti pakkus tüdruk temale
 juua. — „Sa oled hea ja sõnakuulelik tütarlaps.“ ütles
 kuningas; „Tule minuga ühes linna seal saab sull parem
 põli olema!“ „Ei, ma ei wõi ära tulla, mina pean oma
 ema põetama kes haige on.“ wastas tüdruk: „Kus on
 sinu haige ema?“ küsis kuningas: „Siin ligidal sau-
 nas.“ ütles tüdruk.

Kuningas läks ühes tüdrukuga sauna. Siit leidis
 tema waese naese õlgede pealt maast. Kuningal oli hale
 meel naese üle ja küsis tema käekäiku järele.

Naene ütles: „Jah auustatud herra, kui minu hea
 tütar mind ei toidaks, sureksin mina nälga!“ Emakesel

silmad jooksid tänu pisaraid. Kuningas nuffis temaga ühes, ja andis neile raha eluülespidamiseks ja lubas edespidi nende ülespidamise eest hoolitseda. „Sa oled hea laps-olnud et sa oled oma ema auustanud, siis määran sinule selle tasuks suure kaasawara, sest ma olen sinu armuline kuningas!“ ütles kuningas ja läks neid jumalaga jättes ära.

Seitse wenda.

Ühel isal oli seitse poega, kes ühes väga hästi ei elanud ja tihti tüliisefid. Ühel päewal kutsus isa kõik oma seitse poega enese ette. Sidus seitse keppi ühte kimpu ja ütles; „Kes teiest need kepid katki murrab, saab minult ilusa kingituse.

Iga üks katsus keppisi katki murda aga asjata.

Siis ütles isa: „Aga see on kerge asi.“ Wõttis keppide sidemed lahti, murdis kepid kõik üksikult katki. „Kõnda võib ju neid iga laps katki murda.“ hüüdsid pojad. Isa wastas: „nagu lugu nende keppidega, on ka lugu teiega. Kui teie kolku hoiate siis ei saa teie üle keegi wõitu; aga kui teie ei hõhine, siis wõidakse teie wõimu üksikult kergesti ära murda. Sest armastus ja üksmeel teewad tugewaks.

Kangekaeluse palk.

Kaks karja poissti, Hans ja Madis, leidsid põldpüü pesa. Madis sai ka auuduja linnu kätte. Hans ütles: „Anna sina lind minule, wõta munad omale.“ „Ei mina sain linnu kiini ja ei anna seda enam ära!“ ütles Madis. Kumbki ei tahtnud järele anda, nemad lätsid karmupidi kolku Kabe-

Iemise aegās peafis lind lahti pani lendu, rabelemisega olid munad puruks rullatud: Nii olid fiis mõlemad ilma.

Sealt õnnetus ei ole laugel,
Kust armastus on kadunud.
Seal piisar ilmub pea laugel,
Kus tats langet mõidelnud.

Wiisakus meeldib kõigile.

August oli wiisakas poiss. Tema teretas wastutulejaid lahkeste, wõttis mätsi peast ära. Kui tema kuhugile wõerusele sõitis, ei kiskund tema teiste mänguasju muidu kui tema selleks luba oli küsinud. „Olge head, kas lubate seda ilusat pildiraamatud, mängu masinat, wõi mõnda muud asja waadata.“ Kui temale selleks luba oli antud, siis alles waatas asja ja pani jälle ilusti oma koha peale tagasi. Kui temale miski asja pakuti ehk õpeteti, siis tänas tema lahke walju häälega, „Tänanwäga.“ ehk „Aitäh, aitüma amdjale.“

Wiisakus tegi feda kõigile meeldiwaks poisiks.

Auustad teisi, auustad ennast,
Armastad, saad armastud.
Kuidas külw nii lõikad lõikust,
Juba siin see elu sees.

¶ Punased palged.

Kord juhtusid kaks linna elanikku üksiku talu metsa seest leidma. Et nemad wäsinud olid, läksid nemad talusse jalgu puhkama ja waatama kas ehk midagi kehakinnitust leiaks.

Pererahwas sõid lihtsat odra jahu suppi (kõrti). Seal sõid ka wiis last hea isuga seda suppi ja leiba, kes näitasid kõik punaste palgete ja rõõmsa nägudega olewat. „Kuulge perenaine! ütlege millega sõõdate teie oma lapsi nii rikkalikult et nende paled punetawad, kuna meie, linnalased, seda mitte ei nää?“ küsis üks linnalane. Perenaine wastas: „Selleks on mul kolm obinõu

Esiteks peavad lapsed tööd tegema, et neil kõhud täiaks lähewad. Teiseks, ei saa nemad wahepalukest, Peawad aitama söömalt sööma. Kolmandaks ei toida ma neid mitte liha ega suhkru söökidega, waid lihtsa põllu saadustega, mis inimese loomulik toidus on.

Käi küit ja punu wau peal,
Sest põllust tuleb leib.
See jalg on ikka õigel teel,
Mis adra taga käib.

Wallatu Erni.

Waene sandike läks kodu oma leiwa kofikest selgas kandes. Wallatu Erni proowis oma käe osawust ja wiskas sandikese kofikese pihta märki. „Oi, kui osawasti sina märki wiskad!“ ütles kerjus: „Säh, wõta auu palgaks see kopik, kahju et ma nii waene olen, ma annaks palju rohkem kui ma rikkam oleks.“

Peale seda nägi Erni ühe uhkes riides mehe tulewad, kellel kuld prillid nina peal hiilgasid. Kui sant juba kopikaga minu märkiwiskamise osawust kroonis, siis juba rikas saab seda rublaga tegema. Ta wiskas, ja trehwas hästi. Rikas mees ja tema teener wõtsid Erni kinni ja peksid Erni singid siniseks.

Kes wallatuses wahwa poiss,
Sell' winnukas on paras palk.

Kirik.

„Mina pean ses olema mis minu Ista pärast on.“ ütles Iesus. Kirik on kogumise paik, kuhu kõik rahwad koguwad, rikkad ja waesed. Kus neil kõigil Jumala ees ühesugune lapsje õigus on. Seal tulewad ristiinimesed totku räägitawad oma Taewa Isole oma südame puudused ja hädad, rõõmud ja turtused ja paluwad tema käest armu ja õnnistust eneste hingedele.

Tornist tõlab kiriku tella heal, mis kõiki kut-
sub Jumala armu sõna kuulama, laulma ja paluma.
Aga tahjuis et suurem jägu seda lapse õigust vastu
ei võta, pattu enam armastavad ja seega Taewa
Isa südant kurvastavad.

Rätsepa laste rõõmu püha.

Rätsepp Andrus elas Saare küla viimasel otsal
oma wiie lapsega. Oli osaw, töökas, Jumalakartlik mees
kes iga õhtu ja hommiku armast Taewa Isa tänamata
ei unustanud. Ühel hommikul kuulis weike Mann, kui
isa piiblist luges: „Mis teie iial Isalt palute minu ni-
mel, seda annab Tema teile.“ „Kuule isa! miks ei palu
sina armsa Jeesukese käest lehma, meie oleme juba kaua
ilma piimata.“ Isa fundis Manni usu ees häbi. Alan-
das ennast siis Jumala ette ja palus. Rikas Siimu talu-
nik Jaan tahtis just oma poja pükste järele fulla, aga
kuulis, et rätsep homiku palwet luges, ei tahtnud neid
segada. Kui tema seda ukse tagant kuulis, läks tema
kodu, ülles oma naesele: „Meil on kümme lehma, ja
need on Jumala and. Rätsep Andrus palus täna Juma-
lalt lehma. Jumala armust antud lehmi on meil ja Tema
andis mulle käsu ühe Andresele wiia. Mis mina olen
siis rohkem Jumalale head teinud et minu kääs kümme
on. Siimu peremees ja perenaine wõtsid kirjaku, läksid
Andrese õue. „Seda saatis armas Taewaisa teile, teie
olla seda Temalt palunud. Rätsep ja tema abikaasa
waatasid üks teise otsa, silmad jooksid rõõmu pärast
wett. Mann jooksis isa põlwe peale, „waata isa, oleks
sa ammu juba armulise Jumalalt lehma palunud, oleks
sa saanud.“

Kes usub, see saab.

Helde Jeesus ikka kuuleb	„Pisaraid ta armsast pühib
Oma laste palwe häält.	Oma laste silmadest.
Ei ta hädasse neid jäta	Neile rõõmu rohkest jagab,
Kes ta peale loodawad.	Siin, ja ükskord ülewal.



Rätsepa laste rõõm.

„Kas teate, mis meie emaga laudast leitsime! meil oli lautas weike kirju wiss. Wana kirjaku oli tema wastu wäga armuline, ema ja isa tõstsid weikese kirju aeda, ei lasknud kirjaku ligi.“ Nii jutustas Juku, kes kõige warem lauda juure ema järel jooksis:

Kõik lapsed panid endid ruttu riidesse ja läksid kiilates ja hüpates lauta. Jmetlemisel ei olnud otsa, kui nägid, et emal oli lüpsiku täis piima keset lauta ja kapast jäi weike kirjaku ka weel piima. Lõunaks keetis ema piimast suppi, mis wäga hea maitset, nii kui muna roog.

Jumala palumine on rõõmu külwamine.

Koera suuremeelsus.

Kord istus Mihkel atna peal ja nägi kuidas weike Mops suure loera Kaaro peale haukus, tema najale hüppas ja kõiksugu wallatusti tegi. „Dota aga Mops, küll Kaaro sind õpetab.“ ütles Mihkel. Aga Mops mängis edasi ja Kaaro ei teinud temale mis-kiid wiga, waid jäi üsna rahulikult edasi istuma.

„Kas sa nääd nüüd, Mihkel,“ ütles isa. „Kaaro on palju targem kui sina. Kui sinu wähemad wennad ia õed hakkawad sinuga mängima, siis sa teed neile kohe häda. Aga Kaaro teab et see häbi on suurele ning wägemale, kui tema nõrgemale liiga teeb.“

Haige kuningas.

Üksford oli üks kuningas haige, ta lasks kuulutada: „Ma annan oma poole kuningriiki sellele, kes mind terwets teeb.“

Siiis kogusid kokku kõik arstid ja targad aru- pidamisele, kuidas kuningat terwets teha. Aga teegi

ei teadnud. Viimaks ütles üks tar! et kuningas võib ainult siis terwets saada kui ühe õnneliku inimese seljast särst wõetakse ja kuningas selgapanakse. Kuningas saatis saadikud oma riiki õigima üht õnneliku inimest kes midagi oma õnnets ei soowi.

Saadikud tulid tagasi sõnumitega et nemad ei ole leidnud. Kes rikas see ise haige, kes terve, see waene, kes terve ja rikas sell naene riiakas. Aga et keegi oleks õnnelik ja rõõmus olnud, niisugust ei olnud leida. Kord läks kuninga poja õpetaja õhtu hilja ühest saunast mööda ja kuulis saunast häält, kes oma Jeesust tänas kes temale oli aitanud pääwa üle elada ja terwißt oli kintinud, ja pealegi Püha Waimu läbi tunnistuse annud et tema Jeesuse were läbi Sumala lapse õiguse on saanud. Õpetaja tuli ja rääkis kuningale, et tema on õnneliku inimese leidnud. Kuningas saatis teda tagasi, suure raha summaga, et ta õnneliku seljast särsti tooks. Aga kui õpetaja kuninga ettepanekuga jenna ilmuks, kohustus ta, sest õnnelikul inimesel ei olnud särsti! „Kuidas võib sina nii õnnelik olla?“ küsis õpetaja: „Miks ei ole mina siis õnnelik. Taewa kuningas kelle pärast taewad ja maailmad on Jeesuse were õiguse pärast minu Isaks saanud ja mul on pärimise õigus. Oh kui õnnelik olen mina.“

Maailma tãnu.

Kord ajasid jahimehed hunti taga. Hunt tuli mehele wastu, kes rehe juure läks juure kotiga ja wardaga wilja peksma. Hunt hakkas meest paluma: „Ole nii hea peida mind ära sest jahimehed ajawad mind taga. Mehel oli hundist hale meel, lastis teda oma kotti minna, wiskas õlale ja läks edasi.“

Jahimehed tulid järel küsivad kas tema on hunt näinud? Mees ütles: „Ei mina põle näinud!“

Kui jahimehed olid ära sõitnud, hüppas hunt kottist välja ja tahtis oma peastjad ära jätta. Aga mees ütles:

„Kas sul südametunnistust ei ole, mina peastfin sinu elu ja nüüd tahad mind ära süüa.“

„Wana hea tegu ei tuletada enam meelde.“ ütles hunt.

„Põle tõsi, küsi kelle käest ja tahad, festi ei tasu kurja heateu eest.“ ütles mees.

„Hea küll!“ ütles hunt. „Läheme nüüd seltsis edasi kunni meil teel teegi vastu tuleb, küsime kas määletakse wana heategu. Kui tema ütleb et määletakse siis lasen ma sind wabaks, aga kui tema ütleb et ei määletata, siis sõon ma sind ära.“ Ja nemad hakkasid seltsis teed mööda minema, ja neile tuli wana mära hobune vastu. Mees küsis: „Ütle mulle, kas peetakse ilmas hea tegu meeles wõi mitte?“

Hobune wastas: „Mina teenisin ora peremeest 10 aastad tõin temale 10 warsja kündsin põldu wedasin kõik tarwitused kodu, olen nüüd töö juures wizaselt ja wanaks jäänud nüüd ajas tema minu välja omaft hoowist nälgima.“

Hunt ütles: „Kas kuuled nüüd mees et hea tegu ei tuletada meelde ilmas.“

„Dota läheme weel edasi ja küsime weel“

Nemad läksid edasi ja veile tuli koer longates vastu. „Ütle meile, kas tuletakse ilmas wana heategu meelde?“ küsis mees. Mina elasin 14 aastat ühe peremehe juures, hoidsin tema karja, wahtisin tema maja. Aga nüüd olen wanaks jäänud, nüüd peffis tema mind oma majast välja nalga suurema.“

„Kas kuuled nüüd et wana heategu ei määl-
tada.“ ütles hunt.

Mees ütles: „Lähme weel edasi, küsime weel.“

Teel tuli rebane wastu. „Kas määletakse wana
heategu pärast weel?“ küsis mees.

„Mina peastfin hundi elu feda jahimehed pidid
maha lastma, mina lastfin hundi oma kotti pugeda
ja nüüd tahab tema mind ära süüta.“ „See ei ole
wõimalik et suur hunt kotti mahtus. Kui ma feda
nään et hunt tõesti kottis on, siis tean ma teitele
otstust anda aga enne mitte.“ ütles rebane.

Hunt sai pahaseks et rebane teda nii kole suu-
rets armas ja hakkas kotti pugema, et rebasele näi-
data, kui loll tema oma arwamisega on.

Kui hunt kottis oli lästis rebane meest koti
suud kinni siduda ja näidata tuidas talupoeg war-
daga reht petšab. Siis algas hundi häda kisa, kes
palus wana heategu meeletuletada, et tema olla mehe
elusse jätnud ja mitte ära murdnud.

Mees materdas kunni hunt wagaseks jäi.

Kass ja koer.

Kes sõi koore ära? Kern jäi koort täis. Nüüd
on tühi. Kiis tule näita oma habe wälja ehk on
fee koorene? Wõi on koer selle kurja ära teinud?

Kass feda kuulis ahju äärel,

Hüppas maha, näitas habet.

Habe tal kuim ja haraline.

Krants läks häbenedes õue

Kartis habet näidata.

See tal oli koorene.

Selle pärast ei saanud tema

Õhtust süüa karistusets.

Auus Andres.

Onu oli haige, ema saatis Andres onule õuni viima. Teel tuli Heino Andresele vastu.

„Mis finul korwis on?“ küsis Heino. Andres vastas: „Korwis on magusad õunad. Oled ja tunagi õunafid söönud?“

„Olen söönud,“ ütles Heino: „aga kas ema luges õunad üle, või on need lugemata, Eht mõine mõned ära süüa?“

„Ei Heino õunad on küll lugemata, aga kas sa pilku ei tunne, kes kõiki inimeste tegusid ära näeb ja kes awalikult palka maksab, mis salajas saab tehtud. Kuidas raatsin mina siis head Jumalat ja ema kurvastada, et mina üle nende keelu astuksin. Head lapsed ei tee midagi salaja.“

Heino tundis häbi ja lõi silmad maha.

Kelle käest tuleb leib.

„Tule siia Jüts, mina tahan finult midagi küsida: Kust saame meie leiba?“ küsis wanaija.

Jüts: „Ema teeb leiba jahudest.“

Wanaija: „Kust ema jahu võtab?“

Jüts: „Isa jahwatab jahud westel rutiteft.“

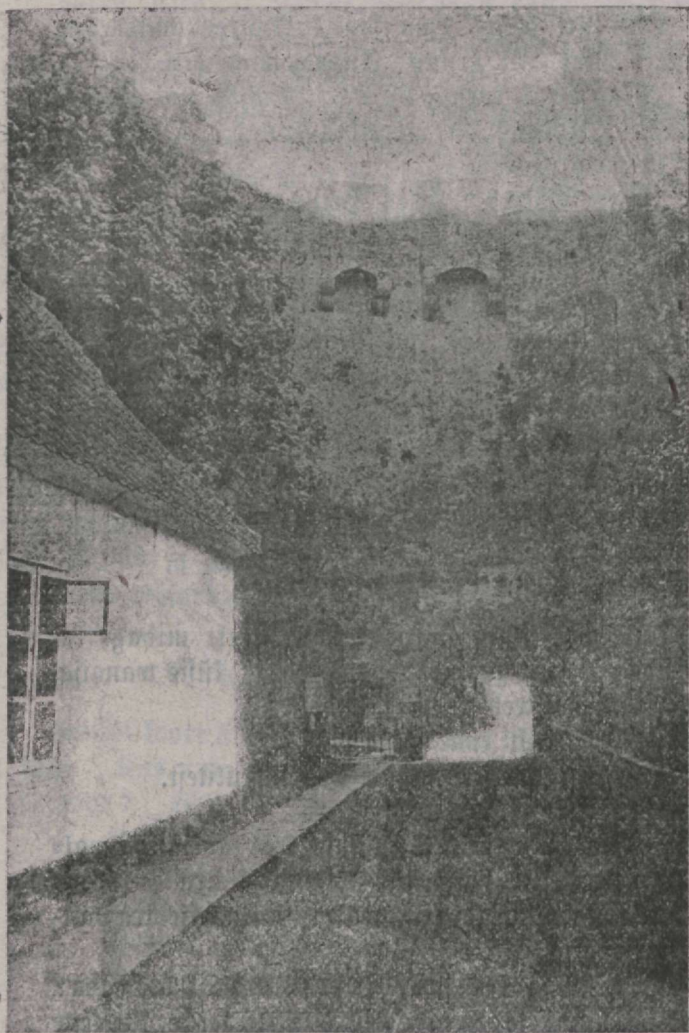
Wanaija: „Kust Isa rukist jaab?“

Jüts: „Isa külwab ruti põllule seal kaswab ja walmineb rukis, walmisalt lõigatakse ära ja petsetakse reheall peade seesst wälja, tuulatakse ära pannakse aita.“

Wanaija: „Aga kes lasseb wilja põllu peal kaswada?“

Jüts: „Jumal kaswatab wilja, sest keegi inimene ei või wilja põllul kaswama panna. Selle pärast paluwad ka head lapsed Jumalat: Meie igapäewast leiba, anna meile tänapäew.“

Haapsalu lossi varemed.



Haapsalu lossi varemed.

Haapsalu loss.

Haapsalu loss on üks wanematest lossidest Gestimaal, kus wanast Gestlased jalka rüütlidoga mitmed lahingud löiwad. Haapsalu lossis on wäga ilusad puieistikud ja jalutuse teed, kus Haapsalu suwitajad ja terwijeweel käijad jalutawad. Seal mängiwad ka lapsed rõõmsasti jalapalli ja muid mitmesuguseid mängusid. Juures olew pilt näitab lossi waremeid. Kes tahab rohkem Haapsalu lossi ajalugu ja Gestlaste wõitlusest teada saada, see ostku „Haapsalu lossi minewik ja olewik M. Tamwerki kirjastus.

Maiasmokk.

Triinu oli suur maiasmokk. Ükskord kui kõik perekond laudas istus ütles ema temale: „Triinu, wõta kätte mine sahwrisse ja too üks sitron. Triinu läks jookstes sahwri, aga enne kui ta sitroni wõttis pistis tema sõrme ema meepotti. Häkiste kiiljatas Triinu, wähk rippus tema sõrme külges. Sest ema oli märkinud et mesi pottist wähenes, ja oli mee poti asemele wähi poti pannud.

Maasik.

Awade, kui puud puhlesiwad ja ööpik laulis, ajas maasikas oma walge õilme lahti ja tegi mulle rõõmu. Näed, juba enne Jaanipäewa on ta punane mari walmis. Maasikat peetakse digusega ilusaks ja maitsewaks marjaks. Meie juures kasvab üks seltsi maasikast. Need on metsmaasikas ja aiamaasikas. Esimene kasvab metsas teine aias. Terwe ja magus toit on nad mõlemad, aga aiamaasikad maitsewad paremini. Aiamaasik on metsmaasikast kasvatatud. Neid on mitmet tõugu ja uusi kaswa-

tatakse itka veel juurde. Maasik on roosipuul ja wabarnaga sugulane. Seda võib juba nende lehtedest näha.

Laululinnud.

Wara kewadel, kui lumi on ära sulanud tulewad meie juurde laululinnud. Sügisel rändasivad nemad meilt ära kaugele maale, kus talwet ei ole. Kewadel rändasivad nad tagasi. Sügisel tuleb loofene. lendab põldudel ja aasadel, kõrges õhus, meie kuuleme tema laulu. Kui ilm soojemaks läheb, siis ilmuvad pääsukesed ja wiimats ööpitud. Pääsukeste laulu kuuleme kewadel ja suwel tihti inimeste elumajade ümber. Ööpik laulab wailfel suwe õhtul lehtmetsas. Laulu räästas ja teised räästasid täidawad metsast oma kenna lauluga ja teewad neid meile kenadeks, kontserdi saalideks.

Pääsukese pesa.

Pääsukene ehitab mudast ja kõrtest oma pesa ja teeb willast ja sulgedest pehme aseme sisse. Siis muneb ema linn munad sisse. Selle järele auduwad isalinn ja emalinn lorida mööda, kuni noored pojad munadest wälja tulewad.

Peale seda kasvawad poegadele juled peale. Wanemad sööwad neid kärbestega ja sääskedega. Kui pojad suuremaks saawad, siis lendawad nad pesast wälja ja hakkawad ise omale toidust otsima. Sügisel on nemad juba nii suured et nemad wanadega feltsis reisu ette wõtawad soojale maale.



Meie Aits.

Meie Aits oli färmäs ja fena pois, aga äits paha wiis oli tal. Hommikul ei tahtnud ta filmi pesta. Kui ema teda fättipidi weekausi juurde wiis, siis pukitas Aits jalad wastu ja hakkas niisugust kisa tegema, et kassgi laua all naeris.

Ühel hommikul jooksis Aits ära ja ei lastnudgi ennast pesta. Seltsamal päewal tuli linnaonu külasse. Ta tõi ilusat kollast saia, sel oliwad rosinad sees. Aiti wend ja õde lõiwad onule patfi, et tuba laksus ja saiwad oma saiad kätte. Aga kui onu Aiti otja waatas, siis hakkas ta naerma ja ütles: Simul on juu alles pesemata; kes sulle wõib saia anda. Ja piatigi saia taskusse tagasi.

Nüüd läks Aits ema juurde ja palus, et ema tal näo puhtaks peseks, Ta töötas, et ta ilalgi enam eest ära ei jookse, kui ema teda weel seekord peseb. Puhtale lapsele ei wõinud ta onu nüüd külakosti enam keelata. Aits pidas oma sõna. Igal hommikul läks ta ise pesukausi juurde, ja nüüd on tal filmad ja käed alati puhtad. Nii sai Aitist ka sin pois ja wiimaks ta mees.

Kord.

Korratumal poisil

Ei too saia onu,

Dotab et kõik lapjed

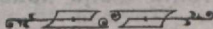
Wastu tuleksid.

Korralikult riides,

Silmad puhtad ka!

Seda õp'gu aegsast

Iga lapsele



Ei ole aega.

Alustal temadisel hommitul, kui päike ilusasti paistis ja linnud rõõmsasti laulsid, siis sammus meilene poisje mööda maanteed, küla poolt, ja läks fooli. Aga poisje oli laisje õppija, selle pärast mõtles ta: „Parem lähen teeli kõrwale ja hakkamängima.“

Seal nägi ta naabri Jaani kes läks isale sööki järel wiima, kes tarjamaad põlluke raius. „Kuule Jaan tule ja mängi minuga.“ Jaan wastas: „Ei ole aega, pean isale süüa wiima.“

Poisje läks edasi ja nägi naabri Kustiit korniga edasi ruttawod: „Kusti tule ja mängi minuga.“ „Ei ole aega, lähen meisa maasikale, ema on haige hirmustias maasikaid, sellepärast pean temale jahutust tooma.“

Poisje mõtles: Kellegil ei ole aega mängida ega wedeleda. Minagi tahan tööle hakkata, ja läks rattu fooli.

Kuldkala.

I.

Mere ääres mätasannis
Wanast elas wanamees,
Mõnda aastat neljatkümmend
Oma kalli kaasaga.
Taat käis merel kalu püüdmas
Eit see ketras kodu ketrust.
Taat see noota merde heitis,
Ei saand muud kui muda kätte;
Teist kord noota wälja heitis,
Noot tal rohtu wälja kandis;



Kolmat korda heitis noota
Waata imet! ilmus kala
Kulla karwa imeline!
Kõnelema hakkas tema,
Paluwalt ta pajatas:
„Ole nõnda kallis wana,
Tagasi mind lase minna
Merde, selle tasuks palu,
Mis sa soowid, seda saad.
Seda kuuldes kohkus wana,
Asjast ei saan'd aru tema;
Kolmkümmend kolm aastad juba
Merel käin'd ja kalu püünd
Jialgi ma pole kuulnud,
Et ka kala kõnelenud.
Kohkunud ja kohmetanud,
Laskis ta kala meresse.
„Ei ma hinge hinda ihka,
Sinult ime kalake.“
Selle peale kodu tõttas,
Eidele asjast pajatas:



„Täna kultse kala püütsin,
Kes ka mu'uga kõneles.
Palus ennast merde lasta,
Selle tasuks käskis tema,
Paluda mis soowib süda.
Ei ma soowin'd midagi,
Lasksin kala meresse.

Poleks uskun'd, et see teade
Eide armu katkestas.
Riid kui paisu tagant woolas
Taadi kaela wihaga.
Kas ei mõistnud wana tola!
Paluda meil künakest.
Seda teadsid, et see katki,
Ja ei sünni tarwita.

II.

Wirweldawa mere äärde
Taat läks suure rutuga.
Kutsus kala ja see tuli;
„Mis sa soowid wana mees?“

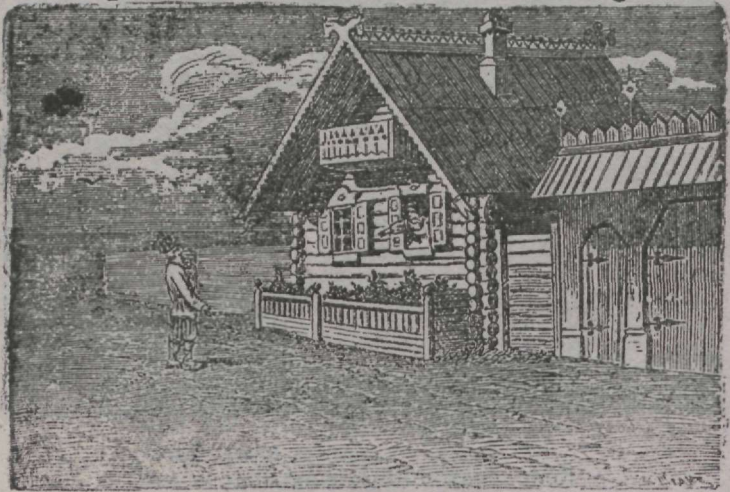
Kummardades kostis wana:
„Kuldne kallis kalakene!
Wanamoor on pahas fujus,
Armastus meil katkestud.
Tema soowib terwed küna,
Sest meil wana katkine.
Kala wastas: „Põle wiga,
Mine koju, seal sa leiad
Et see soow on täidetud.



Kodu poole tõttas wana,
Ime lugu ukse kõrwal
On meil aset ju uus küna,
Et see tormab ukse wastu,
Jälle suure müraga:
Kas sa paremat ei palun'd,
Ainult tühja künakse!
Mine ruttu kala palwel,
Kummarda ja palu temalt,
Maja palju toredam.
Onnis ei faha ma elada.

III.

Laenetewa mere äärde
Taaf läks targu sammudes
Kutsus kala kes pea tuli:
„Mis on waja wanamees?“
Taaf see kummardades kostis:
„Kuldne kallis kalakene.
Wanamoor ei anna rahu
Palub maja pööranel!“
Wanamehel wastab kala:
„Tõtta kodu maja walmis“



Taaf see tõttas kohe kodu,
Leidis maja ilusa.
Onnist põlnud jälge järel,
Walge teliskiwist korsten,
Tamme laudest wärawad.
Ehtisiwad ta uut maja.
Wanamoor see aknast wahtis,
Kurjal häälel kisendab:
„Oh sina tola, miks ei palun'd
Kohe mõisa maja meil.

Mine ruttu kala juure,
Palu mõisa maja meil,
Sest, mõisnik olla tahan ma.“

IV.

Mühisewa mere poole
Taat see sammus, kala kutsus ;
Kala tuli kalda juure :
„Mis on waja wanomees ?
Kummardades palus wana :
„Wanamoori krauwia lahti
Ei mul annud kodu mahti,
Ei talunik ta olla taha,
Waid tahab mõisnik olla ta.“
Taadil peagi wastas kala,
„Kodu minnes saad sa leidma,
Et su soow on läinud täide!“



Kodu minnes näeb ta kaugelt
Ees tal seisab mõisa maja,
Talu maja ära koduud !
Wanamoor jalutab trepi peal.
Uhkeftkasuk siidi tanu,

Pärli helmed kuldne sõrmus.
Kaela, sõrmi, ehiwad.
Ise kõrgilt orje peksab,
Põlwili palujaid põmmutab.
Taat eemalt eite terwitab:
„Ons hing nüüd rahul mõisa prõua?“
„Sa liiga lihtne tuppa fulla,
Nüüd talli juure kasi pea,
Ja seal kõik asjad korda sea.“

V.

Lõppis nädal teine ka,
Wanamoor hakkas hullama,
Käskis taati jälle minna
Mere äärde paluma,
„Ei mõisa emand ma olla taha,
Waid kuninga prõua ma oleksin.“
Taat see kohkus wastu hakkas:
„Oled sa hulluks läin'd wanamoor?
Selles asjas arwa järel,
Asja tundmine sul puudu.
Põle sul kõnnakut ei kõnet
Naeruks jääd terve riigile!“
Wanamoor kurjas wiha tujus
Taadil läksu löi nāusse.
On julgust sul mõisa emandal
Wastu hakata ses asjas.
Kasi kohe mere äärde,
Wõi lasen sind wiia wägise!“
Meri laentel wahutas,
Taat hakkas kala kutsuma.
Kala tuli kalda äärde:
„Mis sa tahad wanamees?“
Wana kummardades kostis,
Paluwalt ta pajatas:
Kuldne kallis kalakene,
Wanamoor on jälle mässsul,
Kuninga krooni ta ihaldab!“
„Ole rahul mine koju
Täidetud ta tahtmine.“

VI.



Kodu tōfates näöb wana
Koda kaninglikul säräl,
Endise mõisa asemel.
Wanamoor see istub kijas,
Suured herrad sundimata
Teda teen'wad hoolsaste.
Kallis wiin on tema jook,
Prännik leib ta lõunasöök.
Ümber waljud wahisalgad,
Kirwed õlal kaitswad teda.
Taat see kohmetas ja kohkus,
Maani ta kummardas naese ees,
„Tere, tere kuningana,
Kas su süda nüüd on rahul?“
Wastuse wäärt ei arwanudgi
Wanamoor taati olewat;
Käsku andis koristada,
Uksest wälja ajada
Suured herrad kokku jooksid

Taadil kõmmusi jagama,
Tükideks tahtsid ta raiuda.
Paras sul, et andsid püksid
Naese jalga wanamees.
Wõtku selles õpetust,
Jga üks! nii hõiskas rahwas.

VII.

Waewalt lõppes teine nädal,
Wanamoor jälle jändamas.
Saadab teenrid mehe järel,
Tooma teda trooni ette,
Troonilt kõrgelt käsib wana:
„Mine jälle mere äärde,
Kala targast terwitama.
Ei taha ma olla kuningana,
Waid suure mere walitseja.
Ja kuldse kla akäskija.



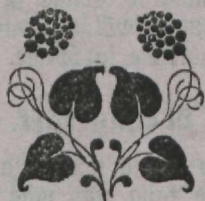
Ei taat suutnud wastu panna,
Sammusi seadis mere äärde.
Meri oli wihaselt möllamas
Laened kangest laksumas.

Taat see kala kutsus jälle
Kala tuli kalda ligi:
„Mis on waja wanamees?“
Kummardades kostis wana:
„Kuldne kallis kalake!
Kuninga prõua põli juba
Naesel wähe, tahab olla,
Käskjaks suure ilma merel,
Walitseda sinu üle.“
Kala ei kostnud sõnagi,
Sabaga lartsatas wette wastu.
Ja siis kadus ta jäädawalt.
Taat weel kaua wastust ootas.
Ei saan'd wastust wähemadgi.
Seadis siis sammud kodu poole.
Kodu leidis mäffas onni.
Wanamoor istub ta lääwe peal,
Katkine küna on tema ees



Lapse ehe.

Jlusam on ilmas
Puhtus kasinus.
Seda peab silmas
Iga mõistlik mees.
Lapsukene õpi!
Seda aegsast sa.
Muidu langed alla,
Ei saa ülesse!



Lisa.

Meie ristiusu õpetuse wiis peatükki.

Esimene peatükk.

Jumala kümnest käsust.

Esimene käsk.

Mina olen Issand, sinu Jumal, Sull ei pea mitte teisi jumalaid olema minu kõrval.

Mis see on?

Meie peame Jumalat üle kõige asjade kartma, armastama ja tema peale lootma.

Teine käsk.

Sina ei pea mitte Jumala oma Issanda nime ilma, asjata suhu võtma, sest Issand ei jäta seda mitte nuhtlemata, kes tema nime kurjasti prungib.

Mis see on.

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie tema nime juures mitte ei nea, ei wanni, ei lausu, ei waleta egi peta; waid et meie teda kõige häda sees appi hüüame palume, kiidame ja täname.

Kolmas käsk.

Sina pead pühapäewa pühitsema.

Mis see on?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie jutlust ja Jumala sõna ei põlga; waid et meie seda pühaks peame, heal meelel kuuleme ja õpime.

Neljas käsk.

Sina pead oma isa ja oma ema auustama, et sinu läsi hästi läib ja sina laua elad maa peal.

Mis see on ?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma wanemaid ja isandaid ei põlga ega wihasta ; waid et meie neid auustame, teenime, nende sõna kuulame, ja neid armsaks ja kalliks peame.

Wiies käsk.

Sina ei pea mitte tapma.

Mis see on ?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligemise ihule ühtegi kahju ega kurja ei tee ; waid et meie teda auame, ja temale head teeme kõige ihu häda sees

Kuues käsk.

Sina ei pea mitte abielu ära rikkuma.

Mis see on ?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie lastinasti ja puhtasti elame kõnede ja tegude sees ; ja et igaüks peab oma abikaasat armastama ja auustama.

Seitsmes käsk.

Sina ei pea mitte warastama.

Mis see on ?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama, et meie oma ligemise raha ja wara ei wõta, kawala kauba, ega pettise töõga eneste poole ei tiju ; waid et meie tema wara ja peatoidust aitame kaawatada ja hoida.

Kahesjas käsk.

Sina ei pea mitte ülelohut tunnistama oma ligemise wastu.

Mis see on ?

Meie peame Jumalat kartma ja armastama et meie oma ligemise peale mitte kawalasti ei waleta, teda mitte ei peta, keelt ei petsa ega kurje kõneshid tema peale ei tõsta ; waid et meie tema eest loostame, kõõil head temast kõneleme, ja kõõil asjad heaks kõõname

Üheksas lüüft.

Sina ei pea mitte hüüftama oma ligemife koda.

Mis fee on ?

Meie peame Jumalat kartma ja armäftama, et meie oma ligemife päranduft eh! koda kawaluftega ei püüa, ega õigufe nimel enäfte poole ei liiu; waid et meie teda aitame, et tema feda enefel wõiks pidada.

Kümnes lüüft:

Sina ei pea mitte hüüftama oma ligemife naift, fu-
laft, õimardajat, weifteid ega mund mis tema päralt on.

Mis fee on ?

Meie peame Jumalat kartma ja armäftama, et meie oma ligemife naift, peret ega weifteid ära ei awatle, ega wägife ei wõta: waid et meie neid maniftseme, et nemad pai-
gale jääwad ja teewad, mis nende kohus on.

Mis ütteleb nüüd Jumal kõigift neiftfinatiftift lüüftudeft ?

Tema ütteleb nõnda: Mina Isfand, minu Jumal, olen püha wihtaga Jumal, kes wanemate patu nuhtleb lafte kätte kolmandaft ja neljandaft põlwefit faadif, nende kätte, kes mind wihtawad; aga neile, kes mind armäftawad ja minu lüüftud peawad, teen mina head tuhandefit põlwefit faadif.

Mis fee on ?

Jumal ähwardab nuhelda kõikt, kes neiftfinatiftift lüüftudeft üle astuwad; feepäraft peame meie tema wiht kartma ja ei mitte nendefinäfte lüüftude wastu tegema; aga tema tõotab armu ja kõif head kõigile, kes need lüüftud peawad; feepäraft peame meie teda ka armäftama, tema peale lootma ja hea meefega tema lüüftu mööda tegema.

Teine peatükk.

Pühast ristiusust.

Esimene õpetus.

J o o m i s e s t.

Mina usun Jumala, Isa, kõigewägewama taewa ja maa looja sisse.

Mis see on ?

Mina usun, et Jumal mind ja kõik loomad on loonud. mulle ihu ja hinge, filmad, kõrwad ja kõik liikmed, mõistuse ja kõik meeled on annud ja veel hoiab ;

peale selle riided, kingad — söömise ja joomise, — koha ja maja, — naise ja lapse, põllu weiksed ja kõik wara, — kõik ihu ja elu tarwidust ja toidust rohkestest ja igapäew annab, ja kõige häda ja kurja eest hoiab ja kaitseb ;

ja seda kõik teeb tema isalikust jumalikust armust ja heldu-
sest, ja ei mitte seepärast et mina seda wäärt ehk teeninud olen.

Selle eest on minu kohus, teda kiita tänada, teenida, ja tema sõna kuulda: see on tõeste tõsi. —

Teine õpetus.

Ü r a l u n a s t a m i s e s t.

Mina usun Jeesuse Kristuse, Jumala ainu Poja meie Issanda sisse, kes on saadud Pühast Waimust, ilmase toodud neitsist Mariast, kannatanud Pontsiuse Bilatuse all, risti löödud, surunud ja maha maetud, — alla läinud põrguhauda, kolmandal päewal jälle üles tõusnud surnust, üles läinud taewa, istub Jumala oma kõigewägewama Isa paremal käel, sealt tema tuleb kohut mõistma elawate ja surnute peale.

Mis see on ?

Mina usun, et Jeesus Kristus, tõsine Jumal, omast Isast igaweste sündinud ja ka tõsine inimene, neitsist Mariast ilmase toodud,

minu Issand on, kes mind äratadunud ja hukkamõistetud inimest on peastunud ja lunastanud, — kõigest patust, surmast ja kuradi wäest, — ei mitte kulla ega hõbedaga, waid oma püha kallil werrega ja oma ilmasüüta kannatamise ja surmaga;

— et mina tema oma pidin olema, tema riigis tema all elama ja teda teenima igawees õiguses, wagaduses ja õndsuses, nõnda kui tema on üles tõusnud surmilt, elab ja walitseb igaweste. See on tõeste tõsi.

Kolmas õpetus.

P ü h i t s e m i s e i t .

Mina usun Püha Waimu sisse üht püha ristilõgudust, pühade osasaamist, pattude andeksandmist liha ülestõusmist ja igawest elu.

Mis see on ?

Mina usun, et mina omast meelest ja wäest mitte ei wõi Jeesuse Kristuse, oma Issanda sisse uskuda, ega tema juure saada, — waid Püha Waim ou mind ewangeliumi läbi kutsunud, oma annetega walgustanud, ja õige usu sees pühitsenud ja hoidnud ;

nõnda kui tema kõik püha ristilõgudust maa peal kutsus kogub, walgustab, pühitseb ja Jeesuse Kristuse juures õige ja ainja usu sees hoiab; seelamas ristilõguduses tema minule ja kõigile usklikudele igapäew kõit patud rohkesti andeks annab,

ja wiimsel wäewal mind ja kõit surnud üles äratab, ja minule kõige usklikudega Kristuse sees igawese elu annab. See on tõeste tõsi.

Kolmas peatükk.

Pühast Meie-Isa palwest.

Meie Isa, kes Sa oled taewas, pühitsetud saagu sinu nimi, tulgu meile Sinu riik, sinu tahtmine sündigu, kui tae-

was, nõnda ka maa peal, meie igapäewasti leiba anna meile
tänapäew, ja anna meile andeks meie wõlad, kui meie an-
deks anname oma wõlglastele, ja ära saada meid kiusatuse
sisse, waid peasta meid kurjast ära; sest sinu päralt on riik
ja wägi ja auu igawesti. Amen.

Esimesed palwe sõnad.

Meie Isa, kes sa oled taewas.

Mis see on?

Sumal tahab meid veeläbi armulikult kutsuda, et meie
peame uskuma teda meie õige Isa ja meid tema õiged lap-
sed olewat;

et meie julgeste ja kindla lootusega teda peame paluma
nõnda kui armsad lapsed oma armast isa paluwad.

Esimehe palwe.

Pühitsetud saagu sinu nimi.

Mis see on?

Sumala nimi on küll iseenesest püha; aga meie palume
ses palwes, et see ka meie juures saaks pühitsetud.

Kuidas sünnib see?

Kui Sumala sõna selgeste ja puhtaste õpetatakse ja meie
ka pühaste kui Sumala lapsed seda mõõda elame; siis aita
meid, armas taewane Isa.

Aga kes teist wiisti õpetab ja elab, kui Sumala sõna
õpetab, see ei pühitse mitte meie seas Sumala nime; selle
eest hoiab meid armas taewane Isa.

Teine palwe.

Sinu riik tulgu.

Mis see on?

Sumala riik tuleb küll iseenesest; aga meie palume ses
palwes, et ta ka meie juure tuleks.

Kuidas sünnib see?

Kui taewane Isa oma Püha Waimu meile annab, et
meie tema püha sõna tema armu läbi usume, ja Sumala
meele pärast elame siin ajalikult ja seal igawesti

K o l m a s p a l w e .

Sinu tahtmine sündigu, kui taewas nõnda ka maa peal.

Mis see on ?

Sumala hea ja armuline tahtmine sünnib küll ilma meie palweta; aga meie palume ses palwes, et jee ka meie juures sünniks.

Kuidas sünnib see ?

Kui Sumal kõik kurja nõuu ja tahtmist rikub, ja keelab neid, kes meid ei taha lasta Sumala nime pühitseda ega tema riiki meie juure tulla, kui on kuradi, maailma ja meie liha tahtmine ;

waid kinnitab ja hoiab meid kindlaste oma sõnas ja usus meie otsant; see on tema armuline ja hea tahtmine.

N e l j a s p a l w e .

Meie igapäewast leiba anna meile tänapäew.

Mis see on ?

Sumal annab igapäewase leiba küll ilma meie palweta kõigile kurjatele inimestele; aga meie palume ses palwes, et tema meile seda annaks mõista ja tänuga wastu wõtta meie igapäewast leiba.

Mis on igapäewane leib ?

Kõik, mis meie ihu toiduseks ja ülespidamiseks tarwis läheb: söömine, joomine, riided, kingad, koda, maja, põld, weiksed, raha, wara, waga abikaasa, wagad lapsed, waga pere, wagad ja truud ülemad, hea walitsus, hea ilm, rahu, terwis, auus elu, head sõbrad, truud naabrid ja muud niisugused asjad.

W i e s p a l w e .

Ja anna meile andeks meie wõlad, kui meie andeks anname oma wõlglastele.

Mis see on ?

Meie palume ses palwes, et taewane Isa mitte ei tahaks waadata meie pattude peale, ega nende pärast meile seda teelda; mis meie palume; sest meie ep ole seda wäärt

mis meie palume; ega ole seda ka mitte teeninud; waid seda tahaks meile kõik armust anda, sest et meie igapäew palju pattu teeme, ja selget nuhtlust teenime
fiis tahame meie ka südamest anwõts anda ja heal meelel head teha neile, kes meie wastu eksiwad.

Kuues palwe.

Ja ära saada meid mitte kiusatuse sisse.

Mis see on?

Sumal ei kiusa küll kedagi, aga meie palume ses palwes, et Sumal meid tahaks hoida ja üles pidades, et kurat, maailm ja meie liha meid ei peta, ega saada ebausku, meele-ärarheitmise ega mõne muu juure patu ja häbi sisse;
ja kui meid seega peaks kiusatama, et meie kummatag wiimselt ära wõidame ja wõimust saame.

Seitsmes palwe.

Waid peasta meid ära kurjast.

Mis see on?

Meie palume ses palwes kui ühel hoobil et taewane Jsa meid tahaks peasta kõigesugusest ihu- ja hinge- waranduse- ja auu-lahjust;
ja wiimaks, kui meie surma tunnike tuleb, õndsas otsas meile anda, ja armuga sefifinatsest hädaorust enese juure taewa wõtta.

Wiimsed palwe sõnad.

Sest sinu püralt on riik ja wägi ja auu igawesti. Amen.

Mis on Amen?

See on et mina kindlaste pean uskuma, et taewan Jsa meie palwed heldesti on wastu wõtnud ja kuulnude sest et tema ise meid on laskinud nõnda paluda, ja tõotanud, et tema meid tahab kuulda.

Amen, amen, see on: jah, jah, see peab nõnda tähendama.

Neljas peatükk.

Pühast ristimisest.

I

Mis on ristimine ?

Ristimine ei ole mitte paljas wesi, waid niisugune wesi, mis Jumala käsus on seatud ja Jumala sõnaga ühte pandud.

Mis Jumala sõna see on ?

Kui meie Issand Jeesus Kristus ütleb Matteuse wiimases peatükis: Minge ja õpetage kõik rahwast, ja ristige neid Jumala Isa, ja Poja ja Püha Waimu nimel.

Mis annab ehk saadab ristimine. ?

Tema saadab pattude andeksandmist peastab ära surmast ja kuradist, ja annab igawese õndsuse kõigile, kes seda usuwad, nõnda kui Jumala sõnad ja tõutused kuulutawad.

Misugused on need Jumala sõnad ja tõutused ?

Kui meie Issand Jeesus Kristus ütleb Martuse raamatu wiimases peatükis: Kes usub ja teda ristitakse, see peab õndsaks saama, aga kes ei usu seda peab hukka mõistetama. (16, 16).

II.

Kujdas wõib wesi nii juuri asju teha ?

Wesi ei tee seda tõesti mitte, waid Jumala sõna, mis weega ja wee juures on, ja usk mis sedasama Jumala sõna wee sees usub ;

sest ilma Jumala sõnata on wesi paljas wesi ja ei mitte ristimine : aga Jumala sõnaga on ta ristimine, see on elu wesi täis armu, uuesündimise pesemine Püha Waimu sees,

kuida püha Paulus ütleb Tiituse raamatu kolmandas peatükis. Jumal on meid õndsaks teinud uuesündimise pesemise ja Püha Waimu uuendamise läbi; teda tema on wälja walanud meie peale rohkesti Jeesuse Kristuse meie Õnnis-tegija läbi, et meie tema armu läbi õigeks tehtud, igawese elu pärijaks pidime saama lootuse järele ; see on ustaw sõna.

Mis tähendab niisugune weeristimine ?

See tähendab, et wana Adam meie sees peab igapäewase kahetsemise ja patusipöörmise läbi ära upatud saama ja surema, kõige pattude ja kurja himudega;

ja igapäew jälle ette tulema ja üles tõusma see uus inimene, kes õiguses ja puhtuses Jumala ees peab igawesti elama.

Kus on see kirjutatud ?

Pühha Paulus ütleb omas raamatus Rooma rahwale kirjutatud, kuuendas peatükis :

Meie oleme Kristusega maha maetud ristimise läbi, surma sisse,

et otsegu Kristus on üles äratatud surmuisi Isa auu läbi, meie ka nõnda peame uues elus käima.

Wiles peatükk.

Pühast altari sakramendist.

I

Mis on altari sakrament ?

See on meie Issanda Jeesuse Kristuse tõsine ihu ja veri, leitwa ja wiina all meie ristirahwale süüa ja juua, Kristusest enesest seatud.

Kus see on kirjutatud ?

Nõnda kirjutawad pühad ewangelistid, Matteus, Markus, Luukas ja pühha Paulus : Meie Issand Jeesus Kristus sel õösel, kui teda ära anti, wõttis leiba, tänas, murdis ja andis oma jüingritele ja ütles : Wõtke, sööge, see on minu ihu, mis teie eest antakse, seda tehke minu mälestuseks. Seltsamal kombel wõttis tema ka karika pärast õhtusööma-
aega, tänas ja andis oma jüingritele ja ütles : Wõtke, jooge kõil sealt seest, seefinane karikas on uus seadus minu were sees, mis teie ja mitme eest ära walatakse pattude andeks-
andmiseks, seda tehke nii minu torda, kui teie sest joste, minu mälestuseks.

II

Mis kasu on meil seesugusest söömiseft ja joomiseft ?

Seda näitawad meile need Kristuse sõnad : mis teie eest antakse ja ära walatakse pattude andeksandmiseks ; see on, et meile sakramendis pattude andeksandmist, elu ja õndsust nende sõnade läbi antakse ; sest kus on pattude andeksandmine, seal on ka elu ja õndsus.

III

Kuidas wõib ihulil söömine ja joomine niisugusid suuri asju teha ?

Söömine ja joomine ei tee seda tõeSte mitte, waid need Kristuse sõnad : „mis teie eest antakse ja ära walatakse pattude andeksandmiseks ;“ need sõnad on ihuliku söömise ja joomisega ühes ülem asi sakramendis, kes neidsamu sõnu usub, sel on, mis nemad tunnistawad : pattude andeksandmine.

IV

Kes wõtab auusasti selle sakramendi vastu ?

Wastuda ja ihu poolest ennast walmistada on üks kawnis wäljaspidine komme ; aga see on õieti ja hästi walmistatud, kes neid sõnu usub : mis teie eest antakse ja ära walatakse pattude andeksandmiseks ; aga kes neid sõnu ei usu, ehk kaksipidi mõtleb, see ep ole mitte wäärt ega hästi walmistatud, sest see sõna „teie eest,“ nõuab selgeid usklikka südameid.

Tänu palwe.

Tänu ja kiitus olgu Sulle armas Taewane Isa, selle armu eest et Sina mulle mõistuse oled annud õppida. Anna mulle oma armu et ma õpiksin ja waga oleksin, ja Sina tarkuse hallikas wõiksid minu jänunejad hinge jahutada sest sinu kartus on tarkuse hatatus.

Palwed.



Hommiku palwe.

Armas Jeesus! Sina oled ju ka laps olnud, ja sul on kõik minu nõtrused tunda, seepärast palun ma sind aita mind, et ma hästi võin õppida, wanemate tahtmise järelle elada et ma neile ja ka sinule meeldiksin; selleks aita mind oma armu pärast. Amen.

Sõõma palwe.

Armas Jeesus, tule tänna meile võeraks, õnnista seda rooga, mis sa omast heldest armust meile oled jägand. Ja kinnita meie hinge oma kallil püha sõna läbi. Amen.

Õhtu palwe.

Mina tänan sind, armas Jeesus, et sa mind tänna kõige kurja eest oled hoidnud. Ma palun sind, võta mind tänna õõse oma kaitsemise alla et kuri hinge waenlane mulle ühtegi kurja ei või teha. Et ma hommiku sind kiites ja tänades oma töõd võin algada. Amen.

Lõpu palwe.

Oh Sina walguse Issand, kelle kääst kõik hea and tuleb. Tule ja walgusta minu südame lambrisest oma taewa walgusega, et sealt kõik pimedus, kassipidi mõtlemine ja kurjus ära lauks. Täida mind oma Püha Waimuga, et tema minu südames elu aset enesele võiks wõtta. Ja et ma wõiksin uuelte Sinu meelepäraliseks inimeseks saada. Selleks aita mind oma armu pärast. Amen.



Üks-kord üks.

2 korda	1	on	2	5 korda	1	on	5	8 korda	1	on	8
2	"	2	4	5	"	2	10	8	"	2	16
2	"	3	6	5	"	3	15	8	"	3	24
2	"	4	8	5	"	4	20	8	"	4	32
2	"	5	10	5	"	5	25	8	"	5	40
2	"	6	12	5	"	6	30	8	"	6	48
2	"	7	14	5	"	7	35	8	"	7	56
2	"	8	16	5	"	8	40	8	"	8	64
2	"	9	18	5	"	9	45	8	"	9	72
2	"	10	20	5	"	10	50	8	"	10	80

3 korda	1	on	3	6 korda	1	on	6	9 korda	1	on	9
3	"	2	6	6	"	2	12	9	"	2	18
3	"	3	9	6	"	3	18	9	"	3	27
3	"	4	12	6	"	4	24	9	"	4	36
3	"	5	15	6	"	5	30	9	"	5	45
3	"	6	18	6	"	6	36	9	"	6	54
3	"	7	21	6	"	7	42	9	"	7	63
3	"	8	24	6	"	8	48	9	"	8	72
3	"	9	27	6	"	9	54	9	"	9	81
3	"	10	30	6	"	10	60	9	"	10	90

4 korda	1	on	4	7 korda	1	on	7	10 korda	1	on	10
4	"	2	8	7	"	2	14	10	"	2	20
4	"	3	12	7	"	3	21	10	"	3	30
4	"	4	16	7	"	4	28	10	"	4	40
4	"	5	20	7	"	5	35	10	"	5	50
4	"	6	24	7	"	6	42	10	"	6	60
4	"	7	28	7	"	7	49	10	"	7	70
4	"	8	32	7	"	8	56	10	"	8	80
4	"	9	36	7	"	9	63	10	"	9	90
4	"	10	40	7	"	10	70	10	"	10	100



Haapsalus, M. Tamwerk'i

raamatukaupluse kulul on järgmised raamatud ilmunud:

J. S. Spuhl-Rotalia auuhirnaga kroonitud kirjatöö
„Kodumaa marjad“

Teine paraandatud ja täiendatud trukk,	hiad	1.50	k.
Taberi mäelt kolgatale ehk pasuna healed. —	100	k.	
Pe keele iseõpetaja	—	50	k.
Wenereele iseõpetaja	—	40	k.
Eesti kokk	—	35	k.
Prohwet Esra	—	30	k.
Koduloomade arst	—	30	k.
Unendu seletaja	—	30	k.
Haapsalu lossi minewik ja olewik	—	25	k.
Uued laulud Tallie kiituseks ja jõuluks. —	15	k.	
Witsa kimbuke I.	—	12	k.
Witsa kimbuke II.	—	12	k.
Saksakeele iseõpetaja	—	35	k.
Tee rikkusele	—	5	k.
Koduõpetus	—	25	k.
laste aabits	—	10	k.
laste aabits	—	5	k.

Kes kauplusesse raamatu hinna rahas ehk märkides sisse soodab, sellele soodetakse raamat kaupluse kulul koju kätte

M. Tamwerk'i

raamatukaupluses müüakse wiilulid, kõik albuumid, kirjutuse ja kooli materjal, kansalei tarwitusi, seinapappi, tapetisi, pilipostkaarta, raamatuid, peeglid, nuge, raha kottisi, koolilaste raamatiseid j. n.e.

1373